

full DOMINICAL

PARAULA I VIDA

† LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH
Cardenal arquebisbe de Barcelona

Pau VI, el Papa del Concili Vaticà II

El 19 d'octubre de l'any passat, el mateix dia que se celebrava a Roma la cloenda del Sínode extraordinari de bisbes sobre la família, el papa Francesc va presidir la beatificació de Pau VI. És just recordar aquest Sant Pare que fou el principal artífex del Concili Vaticà II, de la mort del qual es complirà el proper dia 6 el 37è aniversari. El seu pontificat, de 15 anys de duració, començà el 21 de juny de 1963, dia de la seva elecció, i acabà el 6 d'agost de 1978, festa de la Transfiguració del Senyor i dia de la seva mort als 80 anys a Castelgandolfo, prop de Roma.

S'ha escrit que Pau VI va ser un Papa al qual encara li hem de fer justícia, i més encara quan ja han estat canonitzats el seu antecessor i un successor seu: Joan XXIII i Joan Pau II. Recordem que Pau VI va rebre el Concili Vaticà II de mans de Joan XXIII, que morí quan tot just s'havien iniciat els treballs de la gran assemblea conciliar, i el va portar fins a la conclusió, tenint cura de la seva primera aplicació en les dècades dels 60 i 70, uns anys molt difícils per al govern de l'Església.

Recordem també que va ser el primer Sant Pare que va fer un pelegrinatge a Terra Santa, on hi va tenir una trobada memorable amb el patriarca Atenàgo-

res, amb aquella gran abraçada entre els màxims representants de les Esglésies d'Orient i d'Occident, un gest que portaria, al final del Concili Vaticà II, a anul·lar les mútues excomunicacions entre Roma i Constantinoble, que venien del segle XI.

Pau VI va ser el Papa que va fer cardenals Karol Wojtyła (el 1967) i Joseph Ratzinger (el 1977), tots dos successors seus, que han esdevingut sant Joan Pau II i Benet XVI, avui Papa emèrit.

També va ser el Papa que va començar els viatges apostòlics, a més del ja esmentat pelegrinatge a Terra Santa durant el Concili Vaticà II, a les Esglésies locals dels cinc continents. Entre les moltes coses que es poden recordar d'aquest Sant Pare hi ha l'encíclica *Populorum Progressio* (del 1967), escrita al final del colonialisme, quan naixien i creixien al món noves nacions i nous estats. Després va publicar la *Humanae Vitae* (del 1968), l'encíclica sobre el control de la natalitat i els valors de la família. De la darrera etapa del seu pontificat és la seva exhortació apostòlica sobre l'anunci de l'Evangeli, *Evangelii Nuntiandi*, del 8 de desembre de 1975, un text que encara avui és un punt de referència quan es parla de l'evangelització.

Recordo que el papa Francesc, que té una gran admiració pel papa Montini, en l'audiència que ens va concedir als participants en el recent Congrés de la Pastoral de les Grans Ciutats, el 27 de novembre de 2014, va concloure les seves paraules fent un gran elogi

de Pau VI: «En els escrits del beat Pau VI quan era arquebisbe de Milà —ens va dir—, hi ha una veritable reserva de coses que ens poden ajudar a portar l'Evangeli a les grans ciutats.»

GLOSSA

ENRIC PUIG JOFRA, SJ
Secretari general de la FECC

Rosari de matinada

Per circumstàncies relatives a l'edat, una àvia de vuitanta-sis anys va romandre ingressada en un hospital uns quants dies. L'espai diferent a l'habitual, el fet de relacionar-se amb persones noves, el trencament del ritme de vida..., tot plegat, la va trasbalsar. Se sentia una mica perduda, en un primer moment no reconeixia alguns dels familiars propers, preguntava algunes obvietats... Un seu gendre, marit de la filla, es va quedar a fer-li companyia una

de les nits. De matinada, va comentar al marit de la filla: «Jo reso el rosari, però ara no el sé portar. Em sap greu.» El gendre s'hi va oferir: «Vol que el reseu junts, vostè i jo?» Ella va assentir amb el cap. Uns moments després, el rosari s'esgranava en aquella habitació de l'hospital: «Déu vos salve, Maria, plena sou de Gràcia... Santa Maria, Mare de Déu...» L'àvia no sabia ben bé on era, dubtava de la identitat de cadascú, no podia estructurar la pregà-

ria...; els llavis, però, segurs, pronuncien avemària rere avemària. Pregària, el rosari en concret, formava part de la seva vida. El va aprendre de petita, de llavis estimats, i sempre ha estat així. En els moments bons i en els de dificultat. Acte de fe que deixa, sempre, en mans de Déu. Unes setmanes després, ja recuperada, ho agràia al seu gendre.

Les formes de pietat de la religiositat popular són una expressió vàlida del sentiment religiós i faciliten i donen sentit a la relació amb Déu. El rosari és pregària a la mare de Déu, repetint la lloança de l'àngel en l'Anunciació, l'avemària, acompanyada per la pregària del Senyor, el parenostre. «Déu te guard, plena de la gràcia del Senyor! Ell

és amb tu» (Lc 1,28). S'adapta a la situació de cada persona i pot esdevenir pregària personal, comunitària, familiar, parroquial... La pregària repetitiva asserena i pot ser, i més en el cas del rosari, creixement en el coneixement de la vida del Crist des de la pregària, en el recorregut meditatiu dels misteris que es contempen cada dia. Pregària i contemplació.

«Vull recordar els favors del Senyor i cantar-li lloances per tot el que ha fet per nosaltres. Ha revelat la seva gran bondat per Israel, la seva misericòrdia i el seu amor immens» (Is 63,7). L'amor immens de Déu es va manifestar aquell dia a través del gendre, en el rosari, transformant els misteris de dolor en misteris de goig!

ENTREVISTA

Sant Agustí, el liturgista

JOAQUIM MESEGUER

El 37è Curs de Litúrgia d'Estiu, organitzat pel Centre de Pastoral Litúrgica i l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona del 6 al 10 de juliol a Montserrat, va tractar sobre «La presidència litúrgica». Mn. Joaquim Meseguer, doctor en teologia i arxiprest de Rubí, va impartir la ponència «Sant Agustí: un model de celebrant litúrgic.»

Per què sant Agustí és un exemple de celebrant litúrgic?

Sant Agustí, aplicant el mestratge que va veure en sant Ambrós durant la seva estada a Milà i fent també les seves pròpies aportacions, va renovar la vida cristiana al nord d'Àfrica al final del s. iv i començament del v, en una època molt convulsa i interessant alhora. En la seva manera de ser i d'actuar va mostrar com tenia interioritzat que la litúrgia és la regla de la fe. Agustí celebrava molt bé i es preocupava d'alimentar espiritualment els seus fidels d'Hipona.

Els Pares de l'Església ja eren bons liturgistes?

Anar a les arrels i aprofundir en els orígens és una condició indispensable per a la renovació de la vida cristiana, de la qual, com diu el Vaticà II, la litúrgia n'és font i cim. Sorprenentment molt descobrir l'actualitat de l'ensenyament i del testimoni dels Pares de l'Església, en els quals podem veure un missatge que se'ns fa contemporani. Pel que fa a la celebració de la litúrgia, els Pares eren molt curosos i encara avui són un referent insuperable de celebrants i mestres de vida espiritual a través de la litúrgia.

Per tant...

Podem dir que els Pares de l'Església eren bons liturgistes, de la mateixa manera que eren bons teòlegs i bons mestres d'espiritualitat i de vida cristiana.

Òscar Bardají i Martín

ACTUALITAT

El cardenal arquebisbe de Barcelona va presentar al papa Francesc el llibre *La pastoral de les grans ciutats*

El passat 24 de juliol, el cardenal Martínez Sistach va viatjar a Roma per lliurar al papa Francesc els exemplars de l'edició catalana, castellana i italiana de l'obra *La pastoral de les grans ciutats*, que inclou les actes del primer congrés internacional de pastoral urbana.

La trobada, celebrada en un clima distès i de fraternitat, va tenir lloc amb motiu de la recent publicació d'aquest llibre, que és fruit de la iniciativa organitzada pel cardenal arquebisbe de Barcelona a partir d'unes converses d'ell mateix amb el llavors cardenal Jorge Mario Bergoglio el 2013, uns dies abans de ser elegit papa.

L'obra coordinada pel nostre arquebisbe recull les nou ponències pronunciades durant la primera fase del congrés, a càrrec del sociòleg català Manuel Castells; l'antropòleg francès

Marc Augé; el catedràtic i investigador Javier Elzo; l'expert en Patristica Angelo di Bernardino; el pastoralista mexicà Benjamín Bravo; el vicari episcopal de Milà, Luca Bressan; el rector de la Universitat Catòlica del Congo, Jean-Bosco Matand Bulembat; el vicari general de Lieja (Bèlgica), Alphonse Borras; i el teòleg argentí Carlos María Galli, amb una exposició que destaca per abordar el projecte teològicopastoral i missioner de Francesc.

A *La pastoral de les grans ciutats*, també s'inclou el document de síntesi amb el qual van treballar els cardenals i arquebisbes a la segona fase del Congrés, i el discurs que va dirigir el Sant Pare als participants.

L'edició catalana ha estat publicada per Editorial Claret, la castellana per l'editorial PPC i la italiana per Editrice Vaticana.

CLAUS PER ENTENDRE L'ENCÍCLICA

Els pobres, víctimes del deteriorament ambiental

MN. PEIO SÁNCHEZ

Professor d'antropologia teològica

La mateixa creació que *pateix* l'exploació és la *nova pobresa* que gemega amb dolors de part. La destrucció de la natura implica una relació de saqueig. Vegeu l'esgotament dels recursos naturals, els riscos destructius del *fracking* (fracturació hidràulica per obtenir gas natural) o l'extensió desbordant a tota la població mundial del consum desmesurat.

En aquesta situació, les víctimes primeres de la crisi ecològica i del canvi climàtic seran novament els pobres. En aquest sentit va la denúncia de l'encíclica del papa Francesc d'una manera molt clara, que confirma la seva denúncia, la seva preocupació per la jus-

tícia social i per la superació del que anomena *cultura del descart*. Per exemple, la forçada pobresa de les poblacions indígenes que viuen dels recursos naturals.

L'ecologia té una clara i intrínseca dimensió social. En aquest sentit, afrontar el canvi climàtic vol dir abordar conjuntament l'abisme de desigualtat que posa en risc el dret a la vida de moltes persones degradant el treball, l'habitatge, la salut o la seguretat.

Una de les aportacions més remarcades de l'encíclica és l'afirmació que l'ecologia ha d'anar de bracet de la justícia, perquè totes dues han de ser protagonistes en la restauració de la vida.

Lectures missa diària i santoral

3. ■ Dilluns (litúrgia de les hores: 2a setmana) [Nm 11,4b-15 / Sl 80 / Mt 14,13-21]. Sant Gustau, bisbe; santa Lídia, de Tiatira, deixebra de Pau a Filips (s. i); beata Joana d'Aza, mare de Domènec de Guzman; santa Cira, vg.

4. □ Dimarts [Nm 12,1-13 / Sl 50 / Mt 14,22-36]. Sant Joan-Maria Vianney (1786-1849), prev., rector d'Ars (bisbat de Belley), patró dels rectors de parròquia. Santa Perpètua, mare de família romana mr.

5. ■ Dimecres [Nm 13,2-3a.26-14.1.26-30.34-35 / Sl 105 / Mt 15,21-28]. Mare de Déu de les Neus, i altres advocacions: Àfrica, Blanca, Eivissa, Remei... Sant Osvald, rei anglès; santa Afra, mr.

6. □ Dijous [Dn 7,9-10.13-14 (o bé: 2Pe 1,16-19) / Sl 96 / Mc 9,2-10]. Transfiguració del Senyor, popularment: el Salvador, situada per tradició al mont Tabor (s. iv). Sant Just i sant Pastor, noiets germans mrs. d'Alcalà d'Henares; sant Hormisdès, papa (514-523).

7. ■ Divendres [Dt 4,32-40 / Sl 76 / Mt 16,24-28]. Sant Sixt II, papa (grec, 257-258), i els seus quatre diaques, mrs.; sant Gaetà (Cayetano, Vicenza 1480 - Nàpols 1547), prev., fund. Teatins (CR, 1524); sant Albert Tràpani o de Sicília, prev. carmelità.

8. □ Dissabte [Dt 6,4-13 / Sl 17 / Mt 17,14-20]. Sant Domènec (Domingo) de Guzmán (†1221), prevere d'Osma, fundador dels dominicans (OP) a Tolosa de Lengadoc (1215) per combatre els albigesos. Sants Ciríac, Llarg i Esmaragde, màrtirs a Roma (s. iv).

9. ■ † Diumenge vinent, XIX de durant l'any (litúrgia de les hores: 3a setmana) [1Re 19,4-8 / Sl 33 / Ef 4,30-5,2 / Jn 6,41-51]. Sta. Teresa-Beneta de la Creu (Edith Stein), mr. carmelitana, copatrona d'Europa. Sant Domicià, bisbe; sant Romà, màrtir (s. iii); sant Esteve, bisbe i mr.; Sta. Càndida Maria Cipitria Barriola, fund. Filles de Jesús.

DIUMENGE XVIII DE DURANT L'ANY

Lectura del llibre de l'Èxode (Ex 16,2-4.12-15)

En aquells dies, tota la comunitat del poble d'Israel murmurà en el desert contra Moisès i Aarón. El poble d'Israel els deia: «Tant de bo la mà del Senyor ens hagués fet morir tots al país d'Egipte, quan encara sèiem al voltant de les olles de carn i menjàvem tant de pa com volíem. Ens heu fet sortir cap aquest desert perquè tot aquest poble mori de fam». El Senyor digué a Moisès: «Mira, jo us faré ploure pa del cel. Que tothom surti cada dia a recollir-ne, però només el que necessiten per a aquell dia. Vull veure si compleixen o no el que jo els dono. He sentit aquestes murmuracions del poble d'Israel. Digue'ls, doncs: Aquest vespre menjareu carn, demà al matí tant de pa com voldreu, i sabreu que jo, el Senyor, sóc el vostre Déu». Aquell vespre, doncs, arribà un vol de guatles que cobrí el campament, i l'endemà al matí, tot el campament era ple de rosada. Quan la rosada s'esvaí, quedà per tot el desert una cosa granulada, fina com la capa de gebre que cobreix la terra. Els israelites, en veure-ho, es deien l'un a l'altre: «Manhu», que vol dir, «¿Què és això?» Perquè no sabien què era. Moisès els digué: «Això és el pa que el Senyor us dona per aliment.»

Salm responsorial (77)

R. *El Senyor els donà el seu blat celestial.*

El que vam sentir i aprendre, / el que els pares ens van contar, / no podem amagar-ho als nostres fills, / i que ells ho contin als qui vindran. / Són les gestes glorioses del Senyor. R.

Ell donà ordres als núvols / i obrí els batents del cel, / perquè plogués l'aliment del manà, / el do del seu blat celestial. R.

I els homes van menjar el pa dels àngels, / les provisions abundants que els enviava. / Els introduí al seu clos sagrat, / a la muntanya que el seu braç es conquerí. R.

Lectura de la carta de sant Pau als cristians d'Efes (Ef 4,17.20-24)

Germans, us dic, i insisteixo en el Senyor, que no visqueu més com viuen els pagans. Es guien per criteris que no valen. Però el Crist, tal com vosaltres heu après no és res de tot això. ¿No us l'han predicat tal com és? ¿No us han ensenyat la veritat sobre Jesús? Doncs, deixeu la vostra antiga manera de viure. Despulleu-vos d'aquesta naturalesa envellida; els designis que la sedueixen la porten a la seva destrucció. Que es renovi el vostre esperit i tota la vostra manera de pensar! Revestiu-vos d'aquesta nova naturalesa que Déu ha creat a imatge seva: porteu una vida justa, bona i santa de veritat.

✠ Lectura de l'evangeli segons sant Joan (Jn 6,24-35)

En aquell temps, quan la gent veié que Jesús no era allà i els seus deixebles tampoc, pujà a les barques i anà a buscar Jesús a Cafar-Naím. Quan el trobaren, estranyats que fos a l'altra riba, li preguntaren: «Mestre, ¿quan hi heu vingut aquí?» Jesús els respongué: «Us ho dic amb tota veritat: Vosaltres no em busqueu pels senyals prodigiosos que heu vist, sinó perquè heu menjat tant de pa com heu volgut. No heu de treballar per un menjar que es fa malbé, sinó pel menjar que es conserva sempre i dóna la vida eterna. Aquest menjar us el donarà el Fill de l'home: ell és el qui Déu, el Pare, ha marcat amb el seu segell personal». Ells li preguntaren: «¿Què hem de fer per obrar com Déu vol?» Jesús els respongué: «L'obra que Déu vol és que cregueu en aquell que ell ha enviat». Li contestaren: «¿Quin senyal visible ens podeu donar, que ens convenci? ¿Quines obres feu? Els nostres pares van menjar el manà en el desert, tal com diu l'Escriptura: "Els donà el seu blat celestial"». Jesús els respongué: «Moisès no us va donar pas el blat celestial, però el meu Pare sí que us dona el pa que és realment del cel, perquè el pa de Déu és el que baixa del cel per donar vida al món». Li diuen: «Senyor, doneu-nos sempre aquest pa». Jesús els diu: «Jo sóc el pa que dóna la vida: els qui vénen a mi no passaran fam, els qui creuen en mi no tindran mai set.»

Lectura del llibre del Èxode (Ex 16,2-4.12-15)

En aquellos días, la comunidad de los israelitas protestó contra Moisés y Aarón en el desierto, diciendo: «¡Ojalá hubiéramos muerto a manos del Señor en Egipto, cuando nos sentábamos junto a la olla de carne y comíamos pan hasta hartarnos! Nos habéis sacado a este desierto para matar de hambre a toda esta comunidad.»

El Señor dijo a Moisés: «Yo haré llover pan del cielo: que el pueblo salga a recoger la ración de cada día; lo pondré a prueba a ver si guarda mi ley o no. He oído las murmuraciones de los israelitas. Diles: "Hacia el crepúsculo comeréis carne, por la mañana os saciaréis de pan; para que sepáis que yo soy el Señor, vuestro Dios."»

Por la tarde, una banda de codornices cubrió todo el campamento; por la mañana, había una capa de rocío alrededor de él. Cuando se evaporó la capa de rocío, apareció en la superficie del desierto un polvo fino, parecido a la escarcha. Al verlo, los israelitas dijeron: «¿Qué es esto?» Pues no sabían lo que era. Moisés les dijo: «Es el pan que el Señor os da de comer.»

Salmo responsorial (77)

R. *El Señor les dio un trigo celeste.*

Lo que oímos y aprendimos, / lo que nuestros padres nos contaron, / lo contaremos a la futura generación: / las alabanzas del Señor, su poder. R.

Dio orden a las altas nubes, / abrió las compuertas del cielo: / hizo llover sobre ellos maná, / les dio un trigo celeste. R.

Y el hombre comió pan de ángeles, / les mandó provisiones hasta la hartura. / Los hizo entrar por las santas fronteras, / hasta el monte que su diestra había adquirido. R.

Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Efesios (Ef 4,17.20-24)

Hermanos: Esto es lo que digo y aseguro en el Señor: que no andéis ya, como en el caso de los gentiles, que andan en la vaciedad de sus criterios. Vosotros, en cambio, no es así como habéis aprendido a Cristo, si es que es él a quien habéis oído y en él fuisteis adocotrados, tal como es la verdad en Cristo Jesús. Cristo os ha enseñado a abandonar el anterior modo de vivir, el hombre viejo corrompido por deseos de placer, a renovaros en la mente y en el espíritu. Dejad que el Espíritu renueve vuestra mentalidad y vestíos de la nueva condición humana, creada a imagen de Dios: justicia y santidad verdaderas.

✠ Lectura del santo evangelio según san Juan (Jn 6,24-35)

En aquel tiempo, cuando la gente vio que ni Jesús ni sus discípulos estaban allí, se embarcaron y fueron a Cafarnaún en busca de Jesús.

Al encontrarlo en la otra orilla del lago, le preguntaron: «Maestro, ¿cuándo has venido aquí?» Jesús contestó: «Os lo aseguro: me buscáis no porque habéis visto signos, sino porque comisteis pan hasta saciaros. Trabajad no por el alimento que perece, sino por el alimento que perdura para la vida eterna, el que os dará el Hijo del hombre; pues a éste lo ha sellado el Padre, Dios.» Ellos le preguntaron: «Y, ¿qué obras tenemos que hacer para trabajar en lo que Dios quiere?» Respondió Jesús: «La obra que Dios quiere es ésta: que creáis en el que él ha enviado.» Le replicaron: «¿Y qué signo vemos que haces tú, para que creamos en ti? ¿Cuál es tu obra? Nuestros padres comieron el maná en el desierto, como está escrito: "Les dio a comer pan del cielo."» Jesús les replicó: «Os aseguro que no fue Moisés quien os dio pan del cielo, sino que es mi Padre el que os da el verdadero pan del cielo. Porque el pan de Dios es el que baja del cielo y da vida al mundo.» Entonces le dijeron: «Señor, danos siempre de este pan.» Jesús les contestó: «Yo soy el pan de vida. El que viene a mí no pasará hambre, y el que cree en mí nunca pasará sed.»

COMENTARI IGNASI RICART, CMF

Mai més no passar fam

La propaganda ens diu cada dia què hem de comprar per estar *al dia*, però no ens diu res del que ens cal per ser persones humanes. L'home modern ja no és l'ésser humà tal com Déu el va pensar. Els emperadors romans sabien com acontentar la gentada a base de *pa i circ*. Jesús ens demana més que això, els miracles o signes prodigiosos: tant de bo us esforcéssiu per aconseguir «el menjar que es conserva sempre i dóna la vida eterna!» Un cop associada la fam terrena, resta encara per associar l'anhel per una vida més fonda i plena. Allò que és terrenal és imatge i semblança, com el manà en el desert. Jesús és el veritable pa de la vida: anar cap a ell, creure en ell, què significa sinó trobar-hi l'aliment per a l'ànima, la beguda per a l'home interior? No patir mai més fam ni set en el desert d'aquest món...

En l'evangeli d'avui, Jesús s'adreça a la gent que el seguia perquè havia vist el miracle de la multiplicació dels pans i els peixos. A aquesta gentada, Jesús els fa veure que ells han vist el miracle, però que no han entès el gest que ell acaba de fer: «Vosaltres no em busqueu pels senyals prodigiosos que heu vist, sinó perquè heu menjat tant de pa com heu volgut». També aquesta gent té la temptació de confondre la religió amb una manera còmoda de resoldre els problemes de cada dia. Jesús mira d'adreçar els seus oients cap a un menjar que «es conserva sempre i dóna la vida eterna». Ho fa contraposant que els israelites han menjat al desert el veritable menjar que dóna la vida al món: «Jo sóc el pa que dóna la vida: els qui vénen amb mi mai no passaran fam; els qui creuen en mi no tindran mai set.»

El Senyor atreu l'atenció dels seus oients des del pa de cada dia cap a la seva persona, la seva paraula, el seu ensenyament. Jesús es revela com el «pa de la vida»: és el Crist mateix com a Paraula i Eucaristia; és el do de Déu que satisfà de manera plena les exigències vitals de l'ésser humà representades pel menjar i el beure. La fe és do i adhesió, resposta a la persona de Crist ressuscitat. «Participant realment del Cos del Senyor en la fracció del pa eucarístic, som elevats a la intercomunicació amb ell i entre nosaltres» (*Lumen Gentium*, 7).

AGENDA

Actes i conferències

Adoració eucarística a la Sagrada Família. Dijous 13 d'agost, a la cripta, de les 20.15 h (missa i vespres) fins a les 23 h. Hi haurà confessors des de mitja hora abans. Inscripció torns adoració perpètua: apartat de correus, suc. 44/44063/08014 Barcelona. Informació: t. 662 198 630 (Juan Ribas), www.sagradafamiliaadoracio.com

Cursos

Curs biennal d'Agent de Pastoral. Organitzat per l'Escola de Pastoral Sanitària «Nostra Senyora de la Salut», dels Centres Sociosanitaris Catòlics de Catalunya, associada al Camillianum de Roma. Adreçat a sacerdots, religiosos/es, treballadors/ores de la salut i tercera edat, voluntaris a parròquies, etc. Les classes s'impartiran en castellà els dimarts de 15.30 a 19.30 h, del 6 d'octubre de 2015 al 14 de juny de 2016, a la seu de l'Escola (pl. Urquinaona 11, 3r 1a). Les persones que ja disposen de la titulació i vulguin actualitzar la seva formació o aprofundir en algun dels temes es poden inscriure als mòduls oberts. Informació i inscripcions: t. 933 182 738, c/e: csscc@csscc.org. Informació completa: www.csscc.org

Exercicis

Vuit dies d'exercicis a la Cova de St. Ignasi (Camí de la Cova, s/n, Manresa). De l'1 al 10 de set., amb Antoni Riera, SJ. De l'11 al 20 de set., amb Adolfo Chércoles, SJ. Del 21 al 28 de set., amb Francesc Riera, SJ. Per a més informació: t. 938 720 422, a/e: infor@covamanresa.cat, web: www.covamanresa.cat

Mes d'exercicis a la Cova de St. Ignasi (Camí de la Cova, s/n, Manresa). De l'1 al 30 de setembre, amb Carles Marcet, SJ. Informació: t. 938 720 422, a/e: infor@covamanresa.cat, web: www.covamanresa.cat

In memoriam

Mn. Lluís Hernández Alcàsser. Morí a Barcelona el passat 20 de juliol. Durant un temps exercí el seu ministeri a la diòcesi de Riobamba, a l'Equador. De retorn a

Barcelona va ser rector del barri de Les Oliveres de Santa Coloma de Gramenet, un dels sectors amb més necessitats socials de la ciutat. Durant més de deu anys fou alcalde d'aquesta ciutat. La missa exequial fou celebrada a les Germanetes dels Pobres del barri de Gràcia el dimecres 22 de juliol,

BREUS

Causa de beatificació de Rosa Deulofeu González

El dilluns 13 de juliol, en un clima d'alegria i devoció a Rosa Deulofeu, va tenir lloc a l'Aula Magna del Seminari Conciliar de Barcelona, la sessió d'obertura diocesana de la causa de beatificació de la serventa de Déu Rosa Deulofeu González, en un acte presidit pel senyor cardenal arquebisbe de Barcelona, Dr. Lluís Martínez Sistach. Hi varen assistir els pares de la Rosa, Joan i Montserrat, el seu germà sacerdot, Mn. Antoni, altres familiars i moltes persones que varen tractar la Rosa,

que fou delegada de Pastoral de Joventut del nostre Arquebisbat. En la foto, d'esquerra a dreta, Mn. Sergi Gordo, secretari general i canceller de l'Arquebisbat de Barcelona, i els membres del Tribunal que ha d'instruir la causa a nivell diocesà, el P. Vicente Benedito, O.P., promotor de justícia, el Dr. Santiago Bueno, jutge delegat, el Dr. Martínez Sistach, cardenal arquebisbe, el Gmà. Mariano Santamaría, marista i postulant de la causa diocesana, i la Sra. Chiara Rostagno, notària actuària.

i fou presidida pel cardenal arquebisbe de Barcelona.

Exposició

Som migrants. El dia 29 de juny es va inaugurar l'exposició «Som migrants»,

que relata el drama de les persones que han de creuar les fronteres per sobreviure, al CaixaForum de Barcelona. L'exposició és gratuïta i està a la sala 5 del CaixaForum, del 30 de juny al 30 d'agost. Està organitzada per Càritas de Barcelona i altres organitzacions socials.

PALABRA Y VIDA

† LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH
Cardenal arzobispo de Barcelona

Pablo VI, el Papa del Concilio Vaticano II

El 19 de octubre del año pasado, el mismo día que se celebraba en Roma la clausura del Sínodo extraordinario de obispos sobre la familia, el papa Francisco presidió la beatificación de Pablo VI. Es justo recordar a este Papa que fue el principal artífice del Concilio Vaticano II, de cuya muerte hará 37 años el próximo día 6. Su pontificado, de 15 años de duración, comenzó el 21 de junio de 1963, día de su elección, y acabó el 6 de agosto de 1978, fiesta de la Transfiguración del Señor y día de su muerte a los 80 años en Castelgandolfo, cerca de Roma.

Se ha escrito que Pablo VI fue un Papa al que todavía le tenemos que hacer justicia, y más aún cuando ya han sido canonizados su antecesor y un sucesor: Juan XXIII y Juan Pablo II. Recordemos que Pablo VI recibió el Concilio Vaticano II de manos de Juan XXIII, que murió cuando apenas se habían iniciado los trabajos de la gran asamblea conciliar, y lo llevó hasta la conclusión, encargándose de su primera aplicación en las décadas de los 60 y 70, unos años muy difíciles para el gobierno de la Iglesia.

Recordemos también que fue el primer Papa que hizo una peregrinación

a Tierra Santa, donde tuvo un encuentro memorable con el patriarca Atenágoras, con aquel gran abrazo entre los máximos representantes de las Iglesias de Oriente y de Occidente, un gesto que llevaría, al final del Concilio Vaticano II, a anular las mutuas excomuniones entre Roma y Constantinopla, que venían del siglo XI.

Pablo VI fue el Papa que hizo cardenales a Karol Wojtyła (en 1967) y a Joseph Ratzinger (1977), ambos sucesores suyos, que se han convertido en san Juan Pablo II y Benedicto XVI, hoy Papa emérito.

También fue el Papa que comenzó los viajes apostólicos, además de la ya mencionada peregrinación a Tierra Santa durante el Concilio Vaticano II, a las Iglesias locales de los cinco continentes. Entre las muchas cosas que se pueden recordar de este Papa está la encíclica *Populorum Progressio* (1967), escrita al final del colonialismo, cuando nacían y crecían en el mundo nuevas naciones y nuevos

estados. Después publicó la *Humanae Vitae* (1968), la encíclica sobre el control de la natalidad y los valores de la familia. De la última etapa de su pontificado es su exhortación apostólica sobre el anuncio del Evangelio, *Evangelii Nuntiandi*, del 8 de diciembre de 1975, un texto que aún hoy es un punto de referencia cuando se habla de la evangelización.

Recuerdo que el papa Francisco, que tiene una gran admiración por el papa Montini, en la audiencia que nos concedió a los participantes en el reciente Congreso de la Pastoral de las Grandes Ciudades, el 27 de noviembre de 2014, concluyó sus palabras haciendo un gran elogio de Pablo VI: «En los escritos del beato Pablo VI cuando era arzobispo de Milán —nos dijo—, hay una verdadera reserva de cosas que nos pueden ayudar a llevar el Evangelio a las grandes ciudades.»

